

JAG KAN

Elever som tror på sin egen förmåga anstränger sig mer och lyckas bättre

En del av det vi lär oss kommer av bara farten. När vi sysslar med något som intresserar oss får vi med oss kunskaper och lärdomar som vi knappt lägger märke till. Lärandet blir en biprodukt av något annat vi gör, som när vi tittar på en underhållande film och lär oss nya ord på engelska på köpet. Men ibland går det inte lika enkelt. Lärande, inte minst i skolan, handlar ofta om hårt arbete och repetition tills det som eleven ska kunna faller på plats. Att lära sig nya saker kräver i

många situationer helt enkelt ansträngning, medveten övning och koncentration.

I våras fick jag privilegiet att fackgranska James Nottinghams bok *Utmanande undervisning i klassrummet* i samband med att den översattes till svenska. Med utgångspunkt i ledande forskares arbeten berör Nottingham flera olika principer av betydelse för elevers lärande, varav ansträngning är en. Ansträngning förstås i sammanhanget som att eleven

koncentrerar sig på sitt lärande och inte ger upp.

Två aspekter betonas som betydelsefulla för detta: hur mycket eleven värdesätter målet och vilken förväntan det finns på att lyckas. Om eleven värdesätter målet högt och det finns en stark förväntan om ett lyckat resultat är sannolikheten stor att ansträngningen också kommer att vara därefter. Det är med andra ord kombinationen av hög förväntan och att eleven värdesätter lä-

Ansträngningsnivåer

1	Jag arbetar så hårt jag kan , lika koncentrerat som när jag håller på med mina favoritaktiviteter.	3	Jag anstränger mig en hel del och gör ibland mer än vad som förväntas av mig. Jag tar själv ansvar för mitt arbete och planerar framåt.	5	Jag anstränger mig ibland under lektionerna men bara när jag behöver. Jag är oftast närvarande men behöver påminnelser av läraren för att koncentrera mig på uppgifter.	7	Jag anstränger mig inte alls under lektionerna. Jag uteblir ofta och har inte med mig materialet jag behöver.
2	Jag anstränger mig väldigt mycket och kämpar för att bli bättre. Det är kanske inte riktigt mitt allra bästa, men inte långt ifrån det.	4	Jag deltar i undervisningen och gör vad som förväntas av mig. Jag gör inte mer än vad som krävs och anstränger mig därefter.	6	Jag anstränger mig sällan under lektionerna, dyker ofta upp sent och glömmer gång på gång materialet jag behöver.		

► randet som är betydelsefull. Låt oss undersöka dessa två aspekter – och vad vi kan göra som lärare för att påverka elevernas ansträngning - lite närmare.

I sin världsberömda forskningsöversikt Visible Learning granskar professor **John Hattie** en rad påverkansfaktorer betydelse för elevers studieprestationer. Den faktor som är störst av alla, med god marginal, är elevens förväntningar. Dessa undersöks genom att elever får uppskatta sin egen prestation och därefter jämförs detta med utfallet.

Resultatet visar att korrelationen mellan förväntan och hur det sedan går för eleverna i skoluppgifter är betydande. I sin följande bok *Synligt lärande för lärare* utvecklar Hattie de implikationer som han menar följer ur detta. Han drar slutsatsen att en avgörande utmaning för oss som lärare blir att lära eleverna att ha höga förväntningar på sig själva. Detta gäller i synnerhet lågpresterande elever, som är ett undantag till regeln, och som oftare än andra tenderar att underskatta sina egna prestationer. Risken är att låg tilltro till den egna förmågan befästs och blir en självuppfyllande profetia.

Hur kan vi då som lärare arbeta med elevernas förväntningar på sig själva i undervisningen? Vi kan konstatera att detta inte är en helt lätt uppgift. Beröm

tycks exempelvis i sig självt inte vara tillräckligt. Hattie menar att det är avgörande att eleverna får lära sig att bedöma sina egna framsteg, sin progression. Bedömningskapabla elever lär sig själva avgöra att förbättringar äger rum, känner ett ägarskap i lärandet och bygger succesivt upp högre förväntningar på sig själva.

” Det är avgörande att eleverna får lära sig att bedöma sina egna framsteg.#

Som lärare kan vi bidra i denna process genom att synliggöra framsteg som görs för eleven. Vi kan fokusera på utveckling, snarare än på jämförelse av elever. Vi kan arbeta med tydliga lärmål och förvissa oss om att eleverna förstår vad det är de ska lära sig. Vi kan också undervisa eleverna i självbedömningsstrategier så de får möjlighet att lära sig att regelbundet reflektera kring sitt eget lärande.

I detta arbete kan vi ta utgångspunkt i de tre metakognitiva frågorna:

- Vart är jag på väg?
- Hur går det för mig?
- Vad är nästa steg?

Elever som vanemässigt besvarar frågorna i förhållande till sitt eget lärande är på god väg mot att bli bedömningskapabla elever. Som lärare kan vi återkomma till dessa frågor i vår undervisning och i vår återkoppling till eleverna. Värt att betona är att det är elevernas förmåga att bedöma sig själva med precision som är avgörande. Målet är att de ska kunna ge specifika svar på vad de ska lära sig, hur det går och vad de behöver göra härnäst.

Tidigare beskrevs att det är kombinationen av hög förväntan och att eleven värdesätter lärandet som är betydelsefull för ansträngningen. Att på olika sätt betona värdet av lärande – och få eleverna att känna detta – är därmed centralt. När jag föreläser för kollegor runt om i landet brukar jag betona att vi sysslar med väsentligheter. Lärande handlar, i alla fall för mig, om frihet. Genom att vi lär oss får vi möjlighet att göra och förstå nya saker, vår frihet blir därmed större.

Som lärare behöver vi prata om lärande med våra elever och visa att vi värdesätter det, att vi själva lär oss hela tiden. Vi behöver vara förebilder, både i ord och handling. Om vi visar att vi värdesätter det vi undervisar om, om vi är passionerade och intresserade, om vi själva anstränger oss för att hela tiden utveckla

vår undervisning, så ser eleverna detta.

Jag noterade inledningsvis att lärande ofta kräver hårt arbete. Ibland kan det vara tufft att lära sig nya saker och det är inte alltid så roligt som vi kanske skulle vilja. Men förmågan till uthållighet, att kunna koncentrera sig på uppgiften även när det finns distraktioner, ska inte underskattas när det kommer till lärande. Det finns en risk att elever undviker utmaningar, som kräver mycket av dem, och istället väljer den enkla vägen. På kort sikt leder detta till ”framgång” och tyvärr ofta till beröm från vuxna, eftersom eleven behärskar det som görs, men på längre sikt är utmaningen avgörande för deras lärande.

Vad vi som lärare kan göra är att berömma och betona värdet av ansträngning, snarare än resultat. Vi kan också se till att arbeta med utmanande mål som kräver att eleverna faktiskt anstränger sig. Får eleverna lyckas med saker de från början tyckte var svåra bygger de på sikt upp tilltron till sin egen förmåga.

Vad vi behöver göra är att synliggöra betydelsen av ansträngning. Ett konkret tips är att be eleverna fundera över något svårt som de lyckats med och vilket förhållningssätt som gjorde det möjligt. Diskutera med eleverna och fråga dem om hur de gör för att anstränga sig i olika situationer. Ett annat tips är att arbeta med ansträngningsnivåer för att få eleverna att reflektera över var de själva befinner sig – och hur de tror att detta påverkar deras lärande (se exemplet till vänster). Med andra ord: Låt oss lära våra elever värdet av ansträngning, så att de själva lär sig se betydelsen av den.

Simon Hjort

Doktorand, Linköpings universitet
Lärare, Folkungaskolan